Eiropas Savienības
informācijas aģentūra

Informācija par Eiropas Savienību un Latvijas dalību tajā:

- Eiropas Savienības likumdošana,
- periodiskie izdevumi,
- datu bāzes, semināri, lekcijas, diskusijas.

www.esia.gov.lv

esia@esia.gov.lv

Tālr.: 7212611
Aspazijas bulv. 28, Rīga, LV 1050

Saeimas Eiropas Savienības informācijas centra informatīvais tālrunis:

EIRO INFO | 7211111
UZZIŅĀ PAR EIROPAS SAVIENĪBU

Šī publikācija tapusi ar Eiropas Savienības informācijas aģentūras finansiālu atbalstu.
Par tās saturu pilnībā atbild Latvijas Republikas Labklājības ministrija.

Mūsdienās daudz cilvēku izvēlas iespēju veidot starptautisku karjeru, dodoties strādāt uz citām Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīm. Aicinām ikvienu iepazīties ar savām tiesībām un pienākumiem sociālās drošības jomā.

Kādas ir manas sociālās garantijas, strādājot un dzīvojot kādā no ES dalībvalstīm?

Kādas ir manas sociālās garantijas, strādājot un dzīvojot kādā no ES dalībvalstīm?

Kādas ir manas sociālās garantijas, strādājot un dzīvojot kādā no ES dalībvalstīm?

Latvijas pilsoņiem, kuri **likumīgi strādā** kādā no dalībvalstīm, ir iespēja iesaistīties šīs valsts sociālās drošības sistēmā un saņemt tās sniegtās garantijas. Viņiem šajā ES dalībvalstī ir tādas pašas tiesības un pienākumi sociālās drošības jomā kā šīs valsts pilsoņiem. Tāpēc, dodoties uz citu ES dalībvalsti, aicinām noskaidrot, kādas sociālās drošības garantijas nodrošina šī valsts saviem pilsoņiem.

Sociālās drošības sistēma aptver tādus ienākumu zaudēšanas riskus kā vecums, invaliditāte, apgādnieka zaudējums, slimība, nelaimes gadījums darbā, arodslimība, dažādas kompensācijas par papildus izdevumiem ģimenei ar bērniem, bezdarbs.

Ja darba ņēmējs kādā ES dalībvalstī nav Nostrādājis pietiekami ilgu laiku, lai viņam būtu tiesības uz kādu pabalstu, tiek ņemti vērā arī citās dalībvalstīs nostrādātie laika periodi (periodu summēšanas princips).

Latvijas pilsoņi, pārceļoties uz dzīvi kādā no ES dalībvalstīm, nezaudē tiesības uz pensijām un atsevišķiem pabalstiem, ko viņi ir ieguvuši Latvijā. Piešķirtie pabalsti tiek pārskaitīti uz personas norādīto bankas kontu jebkurā dalībvalstī (pabalstu eksporta princips).

Šie principi ietverti regulā (EEK) Nr.1408/71 par sociālās drošības shēmu piemērošanu darba ņēmējiem, pašnodarbinātajiem un viņu ģimenes locekļiem, kuri pārvietojas Kopienas teritorijā. Tās mērķis ir nodrošināt, lai ES ietvaros ceļojošie darba ņēmēji no sociālās drošības tiesību viedokļa nebūtu sliktākā stāvoklī nekā tad, ja viņi būtu palikuši savā dzimtenē.

Regula Nr.1408/71 attiecas ne tikai uz ES dalībvalstīm, bet arī uz Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstīm – Norvēģiju, Lihtenšteinu un Islandi, un no 2006.gada 1.aprīļa – arī uz Šveici.

Kādas pensijas un pabalstus man ir tiesības saņemt, strādājot un dzīvojot kādā no ES dalībvalstīm?

Regula piemērojama attiecībā uz šādām pensijām un pabalstiem:

- vecuma pensijas;
- invaliditātes pensijas;
- apgādnieka zaudējuma pensijas;
- atlīdzības sakarā ar nelaimes
- gadījumiem darbā un arodslimībām;
- slimības un maternitātes pabalsti;
- bezdarbnieka pabalsti;
- apbedīšanas pabalsti;
- ģimenes pabalsti.

Kādi ir nosacījumi, lai es varētu saņemt pensiju no vairākām ES dalībvalstīm?

Ja Latvijas pilsonis sava darba mūža laikā ir strādājis vairākās ES dalībvalstīs, viņām ir tiesības saņemt pensiju no visām šīm valstīm. Katra valsts savu izmaksājamās pensijas daļu aprēķinās atbilstoši tās likumiem un personas nostrādātajam laikam šajā valstī. Ja persona nebūs nostrādājusi pietiekami ilgu laiku kādā ES dalībvalstī, lai tai rastos tiesības uz šīs valsts pensiju, tiks ņemti vērā citās ES dalībvalstīs nostrādātie laika periodi.

Piemēram, atbilstoši likumam "Par valsts pensijām" personas darba stāžam Latvijā, lai rastos tiesības uz pensiju, ir jābūt ne mazākam par 10 gadiem. Ja cilvēks ir nostrādājis 5 gadus Latvijā, bet pēc tam 7 gadus Beļģijā, tad viņam, pieprasot pensiju Latvijā, tiesību noteikšanai tiks summēti abi periodi. Tādējādi vērā tiks ņemti ne tikai nostrādātie 5 gadi Latvijā, bet arī 7 gadi Beļģijā. Tomēr Latvija piešķirs pensiju tikai par pieciem gadiem, kamēr Beļģijas pienākums būs piešķirt pensiju par 7 tur nostrādātajiem gadiem.

Gadījumos, kad persona ir strādājusi ES dalībvalstīs un tās darba mūžs pensiju sistēmā nav pilnībā atalgots, piemēram, nav ieskaitīts darba stāžs, pēc 2004.gada 1.maija tā var vērsties **Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā**, lai risinātu minēto jautājumu.

Vai, pamatojoties uz ES tiesību aktiem, tiks paaugstināta personai jau piešķirtā pensija?

ES tiesību akti neietekmē dažādu valstu sociālās drošības sistēmu atšķirīgās iezīmes, līdz ar to katrai dalībvalstij ir brīva izvēle veidot savu sociālās drošības sistēmu, nosakot, kādi pabalsti un pensijas un pēc kādiem noteikumiem jāpiešķir, kādai jābūt sociālās apdrošināšanas iemaksu likmei u.tml.

Kur atrast papildu informāciju?

Dalībvalstu sociālās drošības administrācijām vienlaikus jāpiemēro gan attiecīgās valsts, gan ES tiesību akti. Latvijā attiecībā uz pensijām un pabalstiem šādu lomu pilda **Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra** (**VSAA**) Rīgā, Lāčplēša ielā 70a, LV-1011, tālr. 7011800, www.vsaa.lv; attiecībā uz veselības aprūpes pakalpojumiem – **Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūra** (**VOAVA**) Rīgā, Baznīcas ielā 25, LV-1010, tālr. 7043767, www.voava.lv.

Kā tiek apkopota informācija par manām sociālajām garantijām?

Informācijas apmaiņa starp dalībvalstu institūcijām notiek ar **E veidlapu** palīdzību. Dažas no tām tiek izsniegtas arī pašai personai, piemēram, veidlapa E 101 (Sertifikāts par piemērojamajiem normatīvajiem aktiem), kas ir nepieciešama personām, kuras tiek nosūtītas darbā uz citu dalībvalsti, bet turpina veikt sociālās apdrošināšanas iemaksas Latvijā.

E veidlapas, kas nepieciešamas sociālās drošības tiesību realizēšanai, var saņemt VSAA. Savukārt E veidlapas, kas apliecinās personas tiesības saņemt ārstniecības pakalpojumus, īslaicīgi uzturoties kādā no dalībvalstīm, var saņemt VOAVA.